

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:
erika.borgny@regeringskansliet.se

Remissyttrande över Utkastet till lagrådsremiss Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Ert diarienummer S2021/07285

Enligt förvaltningsrättens mening bör det noga övervägas om inte ytterligare åtgärder ska genomföras i syfte att minska den risk för missbruk som torde finnas enligt utkastet. Med hänsyn främst till detta avstyrker förvaltningsrätten utkastets förslag till en lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Förvaltningsrätten tillstyrker i övrigt utkastets förslag och har, utifrån de aspekter som domstolen har att ta hänsyn till, följande synpunkter.

En ny lag om vissa kirurgiska ingrepp (7)

Förutsättningar för kirurgiska ingrepp (7.3)

Kriteriet ”måste antas komma att leva i denna könsidentitet även i framtiden” syftar till att säkerställa att risken för att personen ändrar sig i framtiden är liten. En person måste fortsättningsvis antas vara fast etablerad i sin könsidentitet och det är viktigt att personen inte vacklar om sin könsidentitet. Kravet innebär att ingrepp inte kan bli aktuellt förrän det förflutit sådan tid att personens vilja får anses tillräckligt belyst. Detta framgår av s. 55 i utkastet.

Utöver ovanstående saknas närmare vägledning om hur aktuell bedömning ska göras. Eftersom det är det huvudsakliga kriteriet som kommer att vara föremål för prövning, förutom kriteriet att personen upplever att kroppen inte överensstämmer med könsidentiteten, bör närmare vägledning lämnas avseende vilka omständigheter som ska vägas in i en sådan bedömning. Förvisso lämnas i 5 § förslaget till lag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att lämna föreskrifter avseende dessa förutsättningar. Ett sådant bemyndigande finns redan i

nuvarande lagstiftning. Socialstyrelsen har meddelat rekommendationer om utlåtanden i ärenden som gäller fastställande av könstillhörighet. Dessa riktar sig dock i huvudsak till utredningsteam som har att skriva utlåtanden i ärenden som gäller fastställande av könstillhörighet. Inte heller kan tillräcklig ledning hämtas från tidigare förarbeten (jfr SOU 2014:91 s. 147). Det kan också bli problematiskt att hämta ledning från tidigare praxis såsom hänvisats till i utkastet på s. 59. När det gäller det aktuella kriteriet anges exempelvis i Socialstyrelsens ovan angivna rekommendationer bl.a. att vid bedömningen är även Real Life-perioden av intresse. Detta är bl.a. kopplat till det krav som utkastet nu föreslår slopas om att den enskilde sedan en tid uppträder i enlighet med könsidentiteten. Med hänsyn till att innebörden av kriteriet i vart fall delvis kommer att förändras går det därför att ifrågasätta relevansen av tidigare praxis. Antalet kammarrättsavgöranden på området är också mycket få.

Tystnadsplikt och sekretess (7.7)

På s. 63 sista stycket hänvisas till avsnitt 7.2 och anges att det där föreslås ändringar i patientsäkerhetslagen (2010:659). Några ändringar i patientsäkerhetslagen föreslås dock inte i utkastet.

En ny lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen (8)

Förutsättningar för en första ändring (8.2)

En första ändring ska kunna beviljas först efter fyra månader (8.2.2)

I utkastet (jfr s. 74–78) görs bedömningen att det finns en risk för missbruk av systemet bl.a. i de fall det finns en sekretessmarkering eller om en person ändrar personnummer flera gånger, eftersom det kan leda till svårigheter att koppla samman en tidigare personpost med ett nytt personnummer. Vidare framgår att det för privata aktörer och enskilda kan vara förenat med svårigheter att spåra en person som ändrat personnummer, särskilt om det finns en sekretessmarkering. Med hänsyn till detta föreslås i utkastet att en ansökan ska kunna beviljas först efter att minst fyra månader förflutit och den enskilde begär att ansökan ska beviljas. Några ytterligare åtgärder synes för närvarande dock inte föreslås i utkastet med hänsyn till risken för missbruk.

Enligt förvaltningsrättens mening är det mycket tveksamt om förslaget att ansökan ska kunna beviljas först efter en viss tid kommer att innebära att personer som avser att utnyttja systemet avstår. Detta särskilt med hänsyn till den begränsade prövning som ska göras vid en sådan första prövning samt det relativt lågt ställda beviskrav som gäller vid en andra prövning, vilket torde innebära att personer som inledningsvis avsett att utnyttja systemet kommer kunna genomföra ett andra byte och därmed erhålla ett tredje personnummer. Det bör därför noga övervägas om inte ytterligare åtgärder ska genomföras i syfte att motverka den risk för missbruk som förslaget ger upphov till. Detta bör enligt förvaltningsrättens mening ses över redan innan den nya lagstiftningen träder i kraft.

I sammanhanget noteras också att i utkastet på s. 125 görs bedömningen att t.ex. Upplysningscentralen kommer att kunna ta del av uppgifter i folkbokföringen om såväl det gamla som nya personnumret, utan hinder av den s.k. folkbokföringssekretessen i 22 kap. 1 § offentlighet- och sekretesslagen (2009:400). Med hänsyn till de uppgifter som det rör sig om är det dock enligt förvaltningsrättens mening inte alls klart att detta är en riktig bedömning. Frågan är om det inte i sådana fall där ett nytt personnummer tilldelats på grund av en ansökan om att få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat kan antas att det föreligger särskild anledning att anta den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Detta skulle kunna medföra svårigheter att ta del av uppgifter och försvåra spårbarheten ytterligare utöver vad som konstaterats i utkastet, varför vidare analys bör genomföras i denna del.

Utkastet saknar vidare ett ställningstagande till vilka möjligheter det finns att avslå en första ansökan om ändring av kön i de fall det exempelvis är uppenbart att ansökan görs i syfte att missbruka systemet. Av föreslagen lagtext framgår att någon prövning av sökandens könsidentitet inte ska göras vid en sådan första prövning. Det framstår därför som oklart om Skatteverket kommer att kunna avslå en ansökan i de fall de formella kraven är uppfyllda men ansökan görs i syfte att missbruka systemet. Ett förtydligande bör lämnas i denna del. Detta bör även innefatta frågan om hur långt Skatteverkets utredningsskyldighet sträcker sig i ärenden om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen (jfr RÅ 2002 ref. 85).

Ansökningar som avser barn (8.4)

Av 5 § i förslaget till lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen framgår att en ansökan enligt 1 § samma lag ska lämnas vid personlig inställelse hos Skatteverket. När det gäller barn över 12 år görs ansökan av barnets vårdnadshavare enligt 6 §. Utifrån föreslagen lagtext och vad som i övrigt anges i utkastet är det enligt förvaltningsrättens mening otydligt om detta innebär att även barnet ska vara med vid den personliga inställelsen hos Skatteverket. Ett förtydligande bör lämnas med hänsyn till detta. Exempelvis kan 5 § utformas så att en ansökan enligt 1 § ska lämnas *av sökanden, och om sökanden är ett barn även barnets vårdnadshavare*, vid personlig inställelse hos Skatteverket.

Tystnadsplikt och sekretess (8.13)

I tredje stycket på s. 103 hänvisas till de ändringar som föreslås i patientsäkerhetslagen i avsnitt 9.2. I utkastet föreslås dock inga ändringar i patientsäkerhetslagen och avsnitt 9.2. handlar om patientdatalagen (2008:355).

Innebörden av en ändring och behovet av följdändringar (8.14)

På s. 112 i utkastet nämns att vissa rättsområden har lagstiftaren redan behandlat i andra sammanhang när det gäller hur bestämmelser ska tillämpas när en person ändrat könstillhörighet. I ett par propositioner förutsätts att sådana författningar kommer att kunna tillämpas analogt på det sättet att den som ändrat könstillhörighet också omfattas av bl.a. de rättigheter, förmåner och skyldigheter som följer med att vara mor, far eller förälder till ett barn, eller med att vara gravid eller att ha fött ett

barn. I utkastet görs ingen annan bedömning. Inte heller förvaltningsrätten gör någon annan bedömning i denna del. Detta innebär t.ex. att graviditetspenning enligt 10 kap. 2 § socialförsäkringsbalken kan utgå till en ”han” enligt folkbokföringen, trots att det i aktuellt lagrum anges ”hon”. Det är enligt förvaltningsrättens mening otillfredsställande och principiellt tvivelaktigt att lagstiftningens ordalydelse inte överensstämmer med dess faktiska tillämpning. Det bör därför övervägas om inte ytterligare följdändringar bör genomföras i dessa delar så att lagstiftningens ordalydelse speglar dess tillämpning.

Detta remissyttrande har beslutats av chefsrådmannen Ulrika Geijer. I handläggningen har även rådmannen Elin Kristensson och förvaltningsrättsfiskalen Peter Stattin Sendin (föredragande) deltagit.

Ulrika Geijer

Peter Stattin Sendin